

انگاره ملاصدرا از فلسفه*

منصوره رحمانی،^{**} دکترای فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه تهران
احد فرامرز قراملکی،^{***} استاد گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران
قاسم کاکایی،^{****} استاد گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه شیراز

چکیده

در نگاه برخی فلاسفه، فلسفه به سلوک ذهنی و تبادلات مفهومی تقلیل می‌یابد. در مقابل، برخی دیگر از فلاسفه با تکیه بر جنبه‌های عملی، فلسفه را سلوک وجودی میدانند. از نظر ملاصدرا، فلسفه فرایند استکمال نفس انسانی است. استکمال نفس، نه از گونه‌ی رشد کمی یا کیفی بلکه بمعنای استکمال ذاتی، اشتداد و سلوک وجودی. او غایت فلسفه را تشبیه به اله میدانند و این تشبیه با دو مشخصه‌ی احاطه به معلومات و تجرد از جسمانیات محقق می‌گردد. سلوک انگاری فلسفه، پیامدهایی همچون کثرت‌گرایی فلسفه‌ورزی، فلسفه‌ورزی بیکرانه، تناظر ارتقاء معرفتی با ارتقاء وجودی، کثرت‌گرایی روش‌شناختی و همبستگی تهذیب نفس و فلسفه را بدنبال دارد. ملاصدرا با تکیه بر سلوک انگاری فلسفه، میکوشد حکمت متعالیه را بر اساس الگوی سفرهای چهارگانه سامان دهد.

۱. بیان مسئله

در هر فعالیت، انگاره‌ی فرد از آن فعالیت، نقشی اساسی و بنیادی دارد. انتخاب روش، نحوه‌ی شکل‌گیری فعالیت و ارتباطی که فرد با آن فعالیت برقرار می‌سازد، تحت تأثیر انگاره‌ی اوست. فعالیت فلسفی - اعم از فلسفه‌ورزی، پژوهش‌های نظام‌مند فلسفه، فلسفه‌آموزی یا فلسفه خوانی و تدریس فلسفه^۱ - ارتباط وثیقی با انگاره‌ی فرد از فلسفه دارد.

بی‌برآدو^۲، افلاطون شناس معاصر معتقد است، نباید پنداشت فلسفه در عهد باستان به همین معنایی است که ما امروزه از فلسفه میدانیم بلکه در این دوره، فلسفه‌ورزی عبارت است از انتخاب یک مکتب فلسفی، پیروی کردن از شیوه‌ی زندگی آن و پذیرفتن اصول آن^۳. در این انگاره از فلسفه، وظیفه‌ی فیلسوف در درجه‌ی اول این نیست که دانشی دایرة‌المعارفی، در قالب نظامی

* این مقاله، برگرفته از رساله‌ی دکتری است.

(نویسنده‌ی مسئول) Email: ma.rahmani110@yahoo.com **

*** Email: ghmaleki@ut.ac.ir

**** Email: gkakaie@rose.shirazu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۲/۹ تاریخ تأیید: ۹۶/۳/۶

۱. فرامرز قراملکی، «جایگاه اخلاق در فلسفه برای کودک بر مبنای تحلیل فلسفه در گفت‌وگو حکمت متعالیه»، ص ۸.
2. Pierre Hadot
3. Hadot, *Philosophy As A Way of Life*, p 60.

واژگان کلیدی

سلوک وجودی
استکمال نفس
سفرهای چهارگانه عرفانی
فلسفه
تشبیه به اله
ملاصدرا